

DIVORȚ DE TEATRUL CABOTIN

— *Ce credeți despre momentul actual al teatrului ?*

— Nu sînt un „om de teatru” — și nici măcar un spectator constant și pasionat (din motive pe care le voi dezvălui imediat), dar cred cu toată convingerea că problema esențială a teatrului românesc este precizarea și consolidarea unei personalități proprii. Înțeleg prin „personalitate” o noțiune globală care include diferite stiluri de regie și interpretare, diferite „școli” de teatru, de stimulat în direcția unei competiții efectiv creatoare. Nu sînt de loc convins că s-a făcut chiar totul în această direcție, că nu mai există o serie întreagă de dificultăți și chiar obstacole, mai toate de natură extraestetică, birocratică, administrativă.

Uneori, se lucrează improvizat, precipitat, „avangardist”, cu preocuparea — ca să mă exprim astfel — a ajunge din urmă Europa, și nu Europa teatrală a lui Dullin, Batty, Copeau și altor „clasici”, ci a ultimelor festivaluri și teatre *d'essai*. Rezultatele se văd: ici-colo, un spectacol bun sau relativ izbutit. Dumneavoastră, ca redactori de specialitate, dispuneți fără îndoială de o statistică exactă a succeselor și a căderilor. Nu cred că datele precise mă infirmă...

— *Ce credeți despre relația teatru-public ?*

— O cred absolut esențială, și ea nu se poate stabili decît prin intermediul actorului, al adevăratului, al marelui actor. Să nu ne facem iluzii: publicul, marele public, nu este atras la teatru, în esență, nici de formule regizorale, nici de experiențe, nici chiar de texte, mai mult sau mai puțin de „avangardă”. Gloria teatrului românesc au făcut-o marii actori: Nottara și ceilalți. De Paul Gusti-regizorul, cu meritele sale indiscutabile, pentru a da un exemplu — destul de puțini își mai aduc aminte, dar de Aristide Demetriadi știe toată lumea. Aștept deci apariția marelui actor, care să atragă din nou publicul la teatru.

— *Încotro se îndreaptă teatrul românesc ?*

— Nu pot să răspund cu certitudine absolută, nici măcar relativă. Teatrul românesc actual, am impresia, se caută încă pe sine, în formule, stil și repertoriu. Cred, totuși, că sensul dezvoltării este mereu în direcția marelui repertoriu. Să-l modernizăm, să-l regenerăm oricît, dar să nu-l ignorăm niciodată. Orice teatru serios din lume se deschide, într-o măsură mai mare sau mai mică, avangardei. Dar la marile texte și succese el nu poate renunța. Marele teatru trăiește numai din capodoperele clasice și moderne.

— *Uă interesează teatrul ? Dacă nu, de ce ?*

— Relativ puțin, în comparație cu celelalte arte, în primul rînd cu literatura. Explicația, cu toată sinceritatea, este una singură: oroarea de cabotinism, artificialitate, grimă și impostură. Această idiosincrasie — ulterior, ea s-a consolidat printr-o anume educație estetică — mi-a fost inoculată de copil, la Iași, de spectacolele, amuzante în felul lor, ale lui Miluță Gheorghiu, în *Coana Chirița* și *Baba Hîrca*. Sensibilitatea actuală — și nu numai a mea — a evoluat în sensul căutării autenticului, a firescului, a trăirii intense, care comunică. Există, fără îndoială, „paradoxul comedianului”, dar — să fim sinceri — cîți actori îl realizează în forme cu adevărat exemplare ? Nu pot asimila decît actorul care a uitat tot ce a învățat formal la Institut, care nu face tirade și nu dă ochii peste cap. Mă exprim foarte direct, fiindcă — de ce aș ascunde-o ? — despărțirea mea de acest gen de teatru artificial, convențional și cabotin este definitivă.

— *Aveți preferințe pentru un gen anume de teatru, pentru o echipă, pentru un grup de artiști ?*

— Toate genurile de spectacole devin atractive cînd nu sînt iritante sau plictisitoare.

—Ce faci diseară? —Nu știu!

Afișul? Glumind, dramaturgul Tudor Mușatescu ar spune: o problemă, „legată la gard”. Recent am privit cu toții panourile care întind hore în jurul monumentalului șantier al viitorului teatru Național. Se făcea unanim reclamă... „Bucătăriei-Modul”. Nimic nu amintea, nu invita viitorii spectatori spre ideea de teatru.

Am participat vara aceasta la primul festival al teatrelor pentru copii și tineret la Piatra Neamț. Am avut impresia că tot orașul, de la edili la picitul de grădiniță, participă la festival. O beție de afișe și panouri. Fiecare loc rămas liber pe un zid, într-o vitrină, pe un pom, pe o clădire era invadat de prezența festivalului. Orașul trăia o fervoare neobișnuită. Seara, Ion Coman a așezat în balcon directorial un fel de urne, alimentate, cu prudență și cu gaz,

de un mașinist. Ca în templul lui Apollo pilpăiau în ploaie două limbi de foc parcă într-o feerie. Dar era teatru. În fiecare seară, pe frontispiciul teatrului apărea emblema teatrului găzduit: „Naționalul”, „Creangă”, „Tândărică”. Nu știu cum, dar mi-am adus aminte de titlul unei piese: Afară-i vopsit gardu', înăuntru-i leopardu'. Dela gard, lumea — publicul, venea să vadă leopardu'...

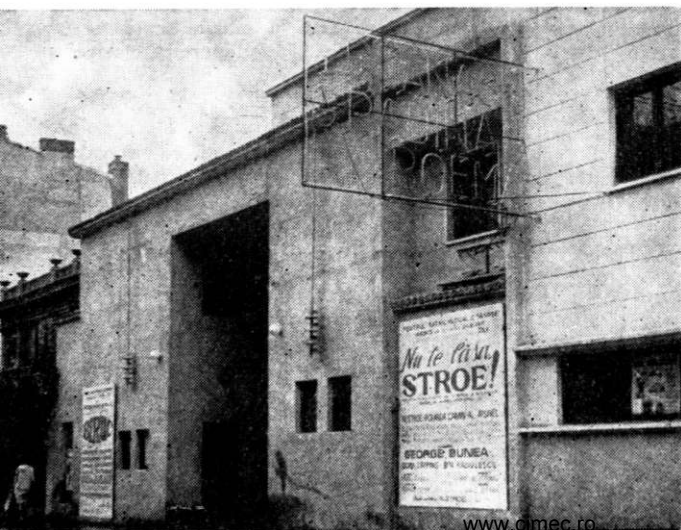
Am mai asistat, tot în această vară, și tot la un prim „prim festival” — cel al teatrelor de păpuși din Constanța. Pavoazarea, vitrina teatrului, cam săracuțe; prezența publicului, săracă de tot — deci, mai bine zis, a fost o absență. Nu s-au folosit holurile marilor hoteluri internaționale orașul nu a „duduit”. Un organizator cu bossă ar fi pus păpușile în fiecare vitrină, ar fi dat reprezentații

seara, seara se falează, ar fi aruncat păpușile dintr-un avion, în stilul în care proceda cîndva ziarul Tempo.

La Cluj, mai mult, la Iași, mai timid, există un fel de rondole care anunță „strada” despre ce și cînd se joacă. E o primă-antena a teatrului spre public. La București nu există nimic. Despre serviciul de afișaj e o poveste veche.

Fața unui teatru poate vorbi și despre profilul său. Nu e un joc de cuvinte ci un adevăr! Există oare în București un teatru care vorbește despre el însuși — în limbaj artistic — încă de la fațadă? Deocamdată, pînă la — sperăm — viitorul teatru Național, nu. Imensele panouri-afișe ale Teatrului de Comedie au căzut în desuetudine și fața teatrului ce se vrea vesel e dominată de un... spital. Sperăm că nu pentru mult timp... La Teatrul „Bulandra”, panourile cu fotografii, de multe ori îngălbenite de vreme. Aici, împreună cu etajele de deasupra — Institutul de teatru — ar fi loc pentru multă fantezie. Și cele două săli centrale ale Teatrului „Tândărică” ar putea avea vitrine cu păpuși, scene din piese, difuzoare cu muzici... Vitrina, fațada teatrului „Tănase” e de tot săracă în fantezie și umor. Cîte o fotografie, două-trei fotografii de cîntăreți... Și în rest? O bună porțiune din centrul Capitalei e astfel cenușie... Fast-lux-montare? Să fie oare și pe scenă la fel? Sus, la „174”, clădirea masivă și cenușie e și mai ponosită, gătită doar cu cîteva afișe scrise — cum se poate — de mină. Unde ne sînt umoriștii — și în afișe? Și la Teatrul „Nottara”, fațada aflată pe una din arterele cele mai „bătute” din București — zărim doar chipuri „la minut”. Teatrul Mic are, poate, un avantaj: peretele intrării e dominat de ferestre și pereți de sticlă. Din stradă, trecătorii, adică ipotetici sau virtuali spectatori, pot vedea imaginile

Fațada unui teatru de vară?!

unor expozite artistice. Aici au fost cîteva expoziții. Reușite. De altfel, „moda” expozițiilor e bine-venită — la Teatrul de Comedie, la „Creangă”, la Giulești și la „Tănase”, cîteva mii de spectatori vizionează și expoziții. Poate că n-ar strica o anume apropiere între tematicile expozițiilor și fenomenul teatral. Schițe de decor? Elemente decorative? Poate.

În provincie, situația e mai precară. De obicei, teatrul — instituția, clădirea — zace piit în localuri de alimentație publică, pe uliți dosnice (Petroșani)... Ce află trecătorii despre teatru? Mai nimic! În general, ce află călătorii cînd sosesc într-un oraș — fie el și Bucureștiul — despre viața teatrelor? Mai nimic. Nîmic în gară, nîmic la Băneasa. Se proiecta o hartă culturală luminoasă, de mari dimensiuni, a Capitalei. E așteptată, numai să se aprindă! Dar eu, trecător, vreau să știu, dacă nu am citit „Teatrul”, „Contemporanul”, „România literară”, „Informația” sau „Săptămîna culturală”, ce fel de teatru, ce fel de spectacol e acesta? Modern, clasic, experimental (iertată să ne fie vorba), neoclasic, romantic, melodramatic? Presupunînd că și conducerile teatrelor își cunosc exact profilul — vreau să zic —, să știu și eu pe ce dau banii, cumpărînd un bilet.

Ce-ar trebui făcut? Puțină inițiativă, puțină muncă (da, se poate și cu resurse interne, nu numai cu fonduri și iar fonduri), puțină luptă cu inerția, tovarăși secretari literari, puțin elan, tovarăși scenografi (căci publicul vine și pentru decoriile dumneavoastră, dacă există); puțină pasiune, deci.

Poate, atunci, și datorită acestor mijloace subsidiare, care adaugă totuși ceva repertoriului, valorii spectacolelor, la întrebarea: „ce faci diseară?”, tot mai puțini vor spune: „nu știu!”.

O ABSENȚĂ NEMOTIVATĂ

Virginica Romanovschi: o actriță cu merite cunoscute (și recunoscute). La capitolul popularitate: „cotă” maximă. Tocmai de aceea, absența numelui ei de pe afișele Teatrului de Operetă, unde ne-am obișnuit să-l aflăm stagiune de stagiune, a surprins și surprinde în continuare publicul.

— Primesc foarte multe scrisori și telefoane — ne mărturisește Virginica Romanovschi — prin care mi se cer explicații; sint „trasă la răspundere”: de ce nu mai apar pe scenă? Mă întîlnesc cu foarte multă lume care mă cunoaște. Aceeași întrebare — chiar dacă nu-mi este formulată — o citesc în ochii tuturor. Mărturisesc că-mi e penibil să le dau explicația adevărată. Improvizez cîte ceva, sau, dacă pot, schimb discuția.

— De astă dată însă...

— Da, voi încerca, deși îmi vine foarte greu, să spun lucrurilor pe nume. În mai 1967, directorul administrativ al teatrului mă poștește la el în birou. Foarte protocolar îmi adresează cuvinte de mulțumire pentru activitatea mea artistică de pînă atunci, pentru întreaga muncă depusă de mine, exemplară și demnă de toată aprecierea, considerațiunea ș.a.m.d. (Am crezut, inițial, că este vorba de vreo mărunță problemă administrativă și nu înțelegeam rostul atîtor amabilități.) După ce interlocutorul meu a epuizat întreg bagajul său de cuvinte învăluitoare, mi s-a făcut recomandarea să mă... odihnesc. Nu găseam nimic grav în asta. (Mă gîndeam că peste o lună și jumătate se încheia stagiunea și că o să am întreaga vară la dispoziție pentru a răspunde recomandării făcute.) Le-am mulțumit că se gîndeau la mine și că-mi purtau dragoste, adăugînd că

de cîteva ani (tot prin grija onor. direcțiunii) mă tot odihneam (vrînd-nevrînd, dar mai ales... nevrînd). Apăream rar, tot mai rar, pe scenă, și ar fi însemnat să mint dacă aș fi susținut că sint epuizată. Dar nu. De astă dată îmi era deschisă perspectiva unei odihne cu totul neașteptate: odihna pensionarului. Nu numai perspectiva. Peste cîteva clipe mă și aflam cu plicul conținînd decizia, în mină (de astă dată fără noi cuvinte învăluitoare).

Am considerat și consider măsura luată drept o măsură abuzivă. Mi se pare cu totul... nemeritată odihna cu care e recompensată o oboseală ce nu e a mea. Mar-tor mi-e cerul, că nu am dat dovadă vreodată de o astfel de oboseală (artistică sau de vreun alt fel) și nici nu le-a fost dat urechilor mele să audă plîngîndu-se cineva de asta. Mă obișnuisem chiar cu gîndul (și cu faptul) de a juca mai rar, de a oferi astfel prilejul și altora să se afirme. Anii și rolurile pe care le interpretasem pînă atunci îmi aduseseră și fără să vreau (și mai ales fără să vrea alții) consacrarea pe care o visează toți cei care slujesc muzele. Nu doream să obțin decît rolurile ce mi se potriveau și mi se cuve-neau. Dar de aici pînă la a fi eliminată, printr-o hotărîre arbitrară, din viața artistică este o distanță pe care nici un artist nu o poate parcurge cu seninătate.

— Și acum?

— Doresc să fiu chemată la direcția teatrului și să fiu întrebată dacă mai vreau (presupunînd că am dorit vreodată) să mă odihnesc în continuare. Răspunsul? Nu trebuie să fie cineva cititor în stele ca să-l ghicească.

Sugerăm și noi (însă Direcției teatrelor) să-i pună aceeași întrebare.